

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี และเพื่อศึกษาเจตคติของผู้เรียนต่อหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยได้ดำเนินการวิจัยใน 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การจัดทำสาระของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การทดลองใช้หลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ซึ่งสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ วิสัยทัศน์ จุดหมาย พันธกิจการจัดการศึกษา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปี สาระการเรียนรู้รายปี เวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ในสาระการเรียนรู้จำนวน 12 สาระนั้น ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรี การปกครองของจังหวัดปราจีนบุรี บริการของรัฐในจังหวัดปราจีนบุรี อาชีพในจังหวัดปราจีนบุรี โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี ศาสนาและงานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดปราจีนบุรี ภาษาถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี บุคคลสำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี อาหารพื้นบ้านของจังหวัดปราจีนบุรี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของจังหวัดปราจีนบุรี หลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น และจากการประเมินคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษาของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้เทคนิคการประเมินหลักสูตรแบบปยุตของค์ (P.M.) ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ปรากฏว่าได้หลักสูตรที่มีค่า 11.41 ซึ่งสรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรได้แสดงความคิดเห็นว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นนั้น มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สาระการเรียนรู้รายปี เวลาเรียน

หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกัน หลักสูตรสถานศึกษา มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

เมื่อทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้มีการทดสอบความรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาว่าสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรีได้หรือไม่ โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ด้วยการพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าหลังการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรีเพิ่มขึ้น

2. ผลการศึกษาเจตคติของผู้เรียนต่อหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาว่าสามารถทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรีได้หรือไม่ โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ด้วยการพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติของก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า คะแนนเจตคติต่อหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี หลังการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าหลังการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรีสูงขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ได้หลักสูตรสถานศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 12 สาระการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพสูงหรือดีมาก มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และมีความเหมาะสมกับ

ผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรีเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก

1.1 หลักสูตรสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น มีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรที่มีความถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร โดยดัดแปลงจากแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรทาบ (Taba, 1967, pp. 347-349 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 151) และสัจ จุทรานันท์ (2532, หน้า 38-42) ซึ่งประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดปราจีนบุรี และการสำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพราะช่วยให้มีความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รู้และเข้าใจในเรื่องที่จะพัฒนาหลักสูตร และรู้ถึงปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จึงทำให้สามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ข้อมูลมีความสมบูรณ์ และมีความสอดคล้องต่อความต้องการของชุมชนและผู้เรียน ขั้นตอนดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ อังกร บัวศรี (2542, หน้า 153-159) และ สัจ จุทรานันท์ (2532, หน้า 191-197) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตร ซึ่งได้แก่ การศึกษาค้นคว้าหลักการพัฒนาหลักสูตรจากเอกสารและงานวิจัย การศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในเรื่องที่จะนำมาพัฒนาหลักสูตร และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีความถูกต้อง ทำให้ทราบความต้องการของสังคมและผู้เรียน อันจะสามารถจัดหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการนั้น ๆ ได้ นอกจากนี้การศึกษาข้อมูลพื้นฐานนั้นยังเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ จุดประสงค์ของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สาระการเรียนรู้รายปี เวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542, หน้า 90-92) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร มีประโยชน์เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยดำเนินการตามขั้นตอนการจัดทำสาระหลักสูตรของกรมวิชาการ (2545 ง, หน้า 31-33) ใน 6 ขั้นตอน ดังนี้ การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี การกำหนดเวลาเรียน การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการจัดทำสาระของหลักสูตรดังกล่าวนี้ เป็นการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาที่มีขั้นตอนที่เป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สาระการเรียนรู้รายปี เวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ในเรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ในเรื่องราวที่มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนและผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการจัดทำสาระของหลักสูตรนี้สอดคล้องกับการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 ที่กำหนดให้การจัดทำสาระของหลักสูตรต้องมีส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, 2542, หน้า 27) และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดทำสาระของหลักสูตร ให้สอดคล้องสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2544 ค, หน้า 3) ดังนั้นขั้นตอนในการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา จึงตอบสนองต่อนโยบายในการจัดการศึกษาของชาติ และมีขั้นตอนที่ถูกต้องโดยสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้ โดยใช้เทคนิคการประเมินหลักสูตรแบบปุยซองค์ (Puissance measure) ใน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล โดยมีค่าเฉลี่ยของหลักสูตรสถานศึกษาทั้งฉบับ (P.M.) เท่ากับ 11.41 สรุปตามเกณฑ์การแปลความหมายของวิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 128) ได้ว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพสูงหรือดีมาก ซึ่งขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้นี้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพราะเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษาก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องในด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรสถานศึกษา และทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อไป ขั้นตอนดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้

ของอํารง บัวศรี (2542, หน้า 296-297) และสัจด์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 246-247) ที่กล่าวว่า การประเมินผลเบื้องต้นของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เพราะเป็นการทบทวนตรวจสอบหลักสูตรที่จัดทำขึ้นว่ามีสิ่งใดที่บกพร่อง และสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

1.2 กระบวนการในการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมต่อผู้เรียน โดยในการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการดังต่อไปนี้

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ในครั้งนี้ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนจัดกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน มีการมอบหมายบทบาทหน้าที่รับผิดชอบงานในด้านต่าง ๆ ภายในกลุ่ม มีกิจกรรมการศึกษาค้นคว้า การจัดทำผลงานกลุ่ม และการสรุป สาระการเรียนรู้ในบทเรียนร่วมกัน ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือกันนี้ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนอย่างลึกซึ้ง อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ผู้เรียนได้มีการเกื้อกูลพึ่งพากัน ได้ปรึกษาหารือในการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีการวิเคราะห์ผลการทำงานเพื่อการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันนี้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในการเรียนรู้ในเรื่องที่ตนได้ร่วมลงมือปฏิบัติ ทำให้มีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้อย่างลึกซึ้ง และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ ของ จอห์นสัน และ จอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1994, pp. 1.3-1.4 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2545, หน้า 101) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกันนั้นช่วยทำให้ผู้เรียน มีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สูงขึ้น และการเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น

การจัดการเรียนรู้โดยยึดหลักการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการบูรณาการ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การบูรณาการภายในวิชาและการบูรณาการระหว่างวิชา (สาลี รักสุทธี, 2545, หน้า 25) การบูรณาการภายในวิชานั้นเป็นการจัดการเรียนรู้โดยผสมผสาน ประสบการณ์เรียนรู้และเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (กรมวิชาการ, 2544 ก,

หน้า 254) ซึ่งเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาผสมผสานจัดการเรียนรู้อยู่ในสาระการเรียนรู้ เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรี การปกครองของจังหวัดปราจีนบุรี บริการของรัฐในจังหวัด ปราจีนบุรี ศาสนาและงานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดปราจีนบุรี และอาชีพของจังหวัด ปราจีนบุรี นอกจากนี้ยังเป็นการบูรณาการระหว่างวิชาโดยการนำกลุ่มสาระการเรียนรู้ในกลุ่ม ต่าง ๆ มาร่วมจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ในเรื่องการทำอาหารพื้นบ้านของจังหวัดปราจีนบุรี และการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี การบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ในเรื่อง การใช้ภาษาถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี การบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ ในเรื่อง การประดิษฐ์ตัวอักษรคำขวัญจังหวัด ธงประจำจังหวัด ตราประจำจังหวัด การสร้างแผนที่จังหวัด ปราจีนบุรี การจัดทำป้ายนิเทศความรู้ และการแสดงบทบาทสมมติ ผลของการบูรณาการ ทั้งภายในวิชาและระหว่างวิชานี้ ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวาง สามารถเชื่อมโยง และเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้กับสภาพต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธำรง บัวศรี (2542, หน้า 203) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2545, หน้า 50-53) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบเข้าใจ จำได้ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ สิ่งที่มีในชีวิตประจำวัน และสามารถนำเอา ความรู้มาประยุกต์ใช้ให้มีความหมายต่อชีวิตจริง และมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการ เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กำหนดให้การจัดการเรียนรู้สำหรับ ผู้เรียนนั้นเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา ความสนใจ และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ, 2544 ค, หน้า 26-28) เช่นเดียวกับ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่กำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการ โดยทำการเชื่อมโยงกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรและการเรียนการรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (กรมวิชาการ, 2544 ก, หน้า 4-6)

การจัดการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมที่หลากหลายและอาศัยความร่วมมือของชุมชน โดยในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัด ปราจีนบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการระดมสมอง เพื่อการแก้ปัญหา การทัศนศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาทสมมติ การสัมภาษณ์บุคคลากร ในท้องถิ่น และการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมาร่วมจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งผลจากการ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการเรียนได้ดี เรียนด้วยความสนใจ

และสนุกกับการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดการจัดการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ควรจะต้องมีกิจกรรมในการเรียนรู้ ที่หลากหลาย (กรมวิชาการ, 2545 จ, หน้า 43) และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 วรรค 6 ที่กำหนดให้การจัดการเรียนรู้ นั้น ต้องประสานความร่วมมือของบุคคลในชุมชนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, 2542, หน้า 23-25)

2. ผลการศึกษาเจตคติของผู้เรียนต่อหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยเป็นการสอบถามความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าผู้เรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรีหลังการ ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา แสดงว่าหลังการ ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สูงขึ้น จึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้และเรียนรู้ด้วยความสนุก สามารถเห็นคุณค่า ของสิ่งที่เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นเพราะว่าหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรีที่สมบูรณ์ครบถ้วน มีกระบวนการ จัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาศัยการร่วมมือกันในการเรียนรู้ และบูรณาการเชื่อมโยง สาระการเรียนรู้ในกลุ่มต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มีกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีการวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมต่อผู้เรียน รวมทั้งการเรียนรู้ในเรื่องราวของจังหวัด ปราจีนบุรี เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวกับผู้เรียน และมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจึงเรียนรู้ ด้วยความสนุก มีความสนใจ และสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ จึงถือได้ว่าการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรีเป็นการสร้างประสบการณ์ ตรงในเรื่องราวที่เกี่ยวกับจังหวัดปราจีนบุรีให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่า ในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม (Bloom, 1956 อ้างถึงใน ทิศนา แชนมณี, 2545, หน้า 235) ที่กล่าวว่าพัฒนาการด้านเจตคติหรือความรู้สึก นั้น เป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับค่านิยมนั้น ผู้เรียนเกิดเห็นคุณค่า ของค่านิยมนั้น และเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น และสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ ของรุ่ง แก้วแดง (2540, 90-117 อ้างถึงใน ทิศนา แชนมณี, 2545, หน้า 183) ที่กล่าวว่า การเรียน ที่สร้างความเครียดและความทุกข์ให้กับผู้เรียนนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้

ดังนั้นจึงควรมีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความสนใจ มีความสุข และสนุกกับการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

จากผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพสูง มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนนั้นเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี และมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุกัญญา ร้อยพิลา (2542, บทคัดย่อ) เรื่อง บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าหลักสูตรเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนในท้องถิ่นและมีความรักในท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของประสิทธิ์ ศรีเดช (2544, บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง พบว่าได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพดี นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ และทักษะในการร้องเพลงพื้นบ้านสูงขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมคิด เจริญหิรัญ (2545, บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การทำเทียนเจล พบว่าได้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพปานกลาง มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เหมาะสมกับผู้เรียน และนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในงานอาชีพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรสถานศึกษา

จากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรีและในท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรสถานศึกษา อันจะส่งผลทำให้เกิดความรักและภาคภูมิใจและร่วมกันอนุรักษ์มรดกที่ล้ำค่าในจังหวัดและท้องถิ่นของตนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

1. หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่มีสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี มีความเหมาะสม และสอดคล้องตามสภาพและความต้องการของชุมชน จึงความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดปราจีนบุรี และสามารถนำบางสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษานี้ ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนในระดับชั้นที่สูงกว่าได้ เช่น การนำสาระการเรียนรู้เรื่อง ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในเรื่อง ภาคตะวันออกเฉียงของไทย ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สาระในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นฐานในการเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องภาคตะวันออกเฉียงของไทย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีสาระมากมาย และจำเป็นต้องใช้ความรู้ในเรื่องราวของแต่ละจังหวัดมาใช้อธิบายและอ้างอิงเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจน
2. ครูผู้สอนที่จะนำหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้จัดการเรียนรู้ ควรปรับสาระการเรียนรู้บางเรื่องให้มีความเหมาะสมกับลักษณะสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในแห่งนั้น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้ในเรื่อง อาหารพื้นบ้านในจังหวัดปราจีนบุรี สามารถจัดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการทำอาหารพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่นนั้น ๆ
3. การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย และเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม และควรเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ในบางกิจกรรม เช่น การจัดการเรียนรู้ในเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี โดยเชิญผู้รู้และมีฝีมือในภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องนั้น ๆ มาช่วยสอนและฝึกปฏิบัติให้กับผู้เรียน
4. ครูผู้สอนที่จะนำหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้จัดการเรียนรู้ ควรปรับเปลี่ยนเวลาในการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลได้ตามความเหมาะสม เช่น ปรับเวลาเรียนตามกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมตามเรื่องราวในท้องถิ่น และการวัดผลและประเมินผลตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอน

จัดทำเพิ่มเติมขึ้น เป็นต้น

5. การจัดการเรียนรู้ เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้จัดแสดงผลงาน จากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เช่น ให้จัดนิทรรศการแสดงผลงานต่าง ๆ หรือการเผยแพร่ความรู้ จากการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ผู้เรียนนั้นเกิดความภาคภูมิใจ และเป็นการเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง จังหวัดปราจีนบุรีในสถานศึกษาให้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ได้ศึกษาเรียนรู้

6. เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในครั้งนี้ ดำเนินการในปีการศึกษา 2545 ซึ่งในภายหน้านั้นข้อมูลตัวเลขที่ใช้อ้างอิงอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไป ครูผู้สอนที่จะนำหลักสูตร สถานศึกษานี้ไปใช้จึงควรตรวจสอบ และนำเสนอข้อมูลตัวเลขที่เป็นปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยซ้ำในเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเป็นการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ในเรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ให้เกิดความเหมาะสมต่อ สภาพการเปลี่ยนแปลงในภายหน้า

2. ควรมีการทำวิจัยในเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ภาคตะวันออกเฉียงของไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่กำหนดว่าเมื่อผู้เรียนจบช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จะต้องได้เรียนรู้เรื่อง จังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ดังนั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงควรได้รับการจัดการเรียนรู้ในเรื่อง ภาคตะวันออกเฉียงของไทย ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

3. ควรมีการทำวิจัยในเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในทุก 76 จังหวัดของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นหลักสูตร สถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละจังหวัด และผู้เรียนจะได้เกิดความรู้ ความเข้าใจใน เรื่องราวของจังหวัดของตนเอง

4. ควรมีการทำวิจัยโดยเน้นในสาระอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของจังหวัด ปราจีนบุรี เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี หรือสมุนไพรไทยในจังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้น เพื่อเป็นการศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง